

POSTANOWIENIE

Dnia 18 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marcin Łochowski

w sprawie z powództwa C. Sp. z o.o. w W.
przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
o stwierdzenie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w
dniu 18 grudnia 2018 r.,
na skutek skarg kasacyjnych obu stron
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 15 marca 2017 r., sygn. akt VI ACa [...],

- 1. odmawia przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 15 marca 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] zmienił wyrok Sądu Okręgowego w W. – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 4 kwietnia 2014 r. w punkcie pierwszym w ten sposób, że uchylił punkty I., II. oraz V.1. i V.2 decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 24 października 2012 r. Nr RŁO [...], zmienił punkt IV. tej decyzji w ten sposób, że nakazał powodowi publikację punktów III. i V.3. sentencji decyzji oraz oddalił odwołanie w pozostałej części; w punkcie drugim zniósł wzajemnie między stronami koszty procesu; a nadto oddalił apelację w pozostałej części i zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

Skargi kasacyjne od tego wyroku wniosły obie strony.

Powód zaskarżył wyrok w części, w jakiej Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok oddalając odwołanie powoda oraz w jakiej oddalił apelację powoda.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powód wskazał na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, tj. czy w świetle art. 26 ust. 1 i 2 i art. 27 ust. 2 oraz art. 28 ust. 1 w zw. z art. 106 ust. 1 pkt 4 z ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 229 ze zm. – dalej, jako: „u.o.k.k.”), jeżeli Prezes UOKiK publicznie zobowiązał się w stosunku do uczestników rynku, że w razie uznania za nieprecyzyjne albo niepełne propozycje treści zobowiązań przedstawianych przez przedsiębiorcę w toku postępowania w sprawie podejrzenia stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów; organ zgłosi zastrzeżenia w odniesieniu do tych propozycji, a także, że przedsiębiorca będzie mógł dokonać stosownych zmian treści zobowiązań w odpowiedzi na pismo Prezesa UOKiK zawierające owe zastrzeżenia – to zaniechanie przedstawienia przez organ takich zastrzeżeń oraz wydanie decyzji o uznaniu określonego działania przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i o nałożeniu kary pieniężnej, bez uprzedniego umożliwienia przedsiębiorcy dokonania stosowanych zmian propozycji oraz bez wyjaśnienia przyczyn, dla których nie została wydana decyzja zobowiązująca – mieści się w zakresie swobodnego uznania Prezesa UOKiK przy korzystaniu z kompetencji przewidzianych w powołanych przepisach (art. 28 ust. 1 oraz art. 106 ust. 1 pkt 4 u.o.k.k.), czy też stanowi o sprzecznym z interesem publicznym (art. 1 ust. 1 u.o.k.k.) wykroczeniu poza zakres swobodnego uznania Prezesa UOKiK co do wydania decyzji zobowiązującej, o której mowa w art. 28 ust. 1 u.o.k.k. oraz co do nałożenia kary pieniężnej na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 u.o.k.k.

Natomiast pozwany zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w części, w jakiej nastąpiła zmiana wyroku Sądu Okręgowego. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pozwany wskazał, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, tj. czy art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k. stanowi samodzielną i wystarczającą podstawę stwierdzenia bezprawności opisanego w tym przepisie zachowania, czy też wykazanie bezprawności takiego zachowania wymaga

wskazania innego przepisu stanowiącego źródło bezprawności.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Obie skargi kasacyjne nie zasługują na przyjęcie do rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne. Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało, wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 listopada 2017 r., III SK 13/17, z dnia 29 listopada 2017 r., I CSK 216/17).

Powód, uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazał na zagadnienie prawne, którego istota sprowadza się do oceny, czy wydanie przez Prezesa UOKiK decyzji na podstawie art. 28 ust. 1 u.o.k.k., zobowiązującej przedsiębiorcę do określonego zachowania, jest pozostawione swobodnemu uznaniu tego organu, czy też w pewnych okolicznościach możliwe jest przyjęcie, że niewydanie takiej decyzji stanowi naruszenie art. 28 ust. 1 u.o.k.k., w szczególności, gdy zaniechanie wydania decyzji nastąpiło wbrew publicznej deklaracji Prezesa UOKiK o przyjęciu konkretnej praktyki postępowania w sprawach danego rodzaju.

Zgodnie z art. 28 ust. 1 u.o.k.k., jeżeli w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostanie uprawdopodobnione, że został naruszony zakaz, o którym mowa w art. 24 u.o.k.k., a przedsiębiorca, któremu jest zarzucane naruszenie tego zakazu, zobowiąże się do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zakończenia naruszenia lub usunięcia jego skutków, Prezes UOKiK może, w drodze decyzji, zobowiązać przedsiębiorcę do wykonania tych zobowiązań. W takim wypadku nie stosuje się art. 26 i 27 oraz art. 106 ust. 1 pkt 4 u.o.k.k., co oznacza, że nie wydaje się decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującą zaniechanie jej stosowania (art. 26 ust. 1 u.o.k.k.) albo o uznaniu

praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającą zaniechanie jej stosowania (art. 27 ust. 2 u.o.k.k.), ani decyzji o nałożeniu kary pieniężnej (art. 106 ust. 1 pkt 4 u.o.k.k.).

Sformułowane przez powoda zagadnienie prawne było już jednak przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego. W uzasadnieniu wyroku z dnia 26 października 2016 r., III SK 54/15 Sąd Najwyższy stwierdził, że praktyka działania Prezesa UOKiK w zakresie wydawania decyzji z art. 28 u.o.k.k. może stanowić podstawę dla uwzględnienia zarzutu niezastosowania tego przepisu (niewydania decyzji na jego podstawie) celem zakończenia postępowania administracyjnego. Z uwagi na uznaniowy charakter decyzji o przyjęciu zobowiązań przedsiębiorcy, Sąd Najwyższy – w aktualnym stanie rozwoju standardu ochrony praw przedsiębiorców zagrożonych dotkliwymi karami pieniężnymi – dopuścił uznanie zarzutu niezastosowania art. 28 u.o.k.k. za zasadny, jeżeli organ ochrony konsumentów nie wydał decyzji zobowiązującej wbrew wypracowanym w swojej praktyce orzeczniczej standardom postępowania. Analogicznie należy traktować sytuację, w której organ nie wydał takiej decyzji wbrew zasadom, do respektowania których zobowiązał się w stosunku do uczestników rynku wskutek ewentualnego upublicznienia wszelkiego rodzaju wyjaśnień, wytycznych, zaleceń, i tym podobnych dokumentów przybliżających uczestnikom rynku sposób wykładni i stosowania publicznoprawnych reguł ochrony konsumentów. Możliwe jest również uwzględnienie zarzutu naruszenia art. 28 u.o.k.k., przez jego niezastosowanie, w przypadku wykazania naruszenia zasady równego traktowania przedsiębiorców dopuszczających się tożsamyh praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów (w szczególności kwestionowanych w postępowaniach wszczynanych w wyniku przeglądu poszczególnych segmentów rynku). Zatem nie budzi wątpliwości, że sąd orzekający w sprawie z odwołania od decyzji Prezesa UOKiK może uwzględnić zarzut naruszenia art. 28 u.o.k.k., gdy pomimo wniosku przedsiębiorcy organ bez uzasadnienia nie wydał decyzji zobowiązującej, wbrew wypracowanej praktyce stosowania tego przepisu lub naruszył zasadę równego traktowania przedsiębiorców. Wskazywane w skardze kasacyjnej zagadnienie prawne zostało już więc rozstrzygnięte. Sąd Najwyższy w niniejszym składzie stanowisko to podziela i nie widzi potrzeby jego zmiany, czego zresztą skarżący nie

postuluje.

Skarżący nie tyle kwestionuje przyjętą przez Sąd Apelacyjny wykładnię art. 28 ust. 1 u.o.k.k. (który zresztą odwołał się do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2016 r., III SK 54/15, akceptując przedstawiony w nim wywód), ile zastosowanie normy prawnej do ustalonego stanu faktycznego. Jednak w skardze kasacyjnej nie zostały sformułowane żadne argumenty, wskazujące na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Przy czym, oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na twierdzeniu o istnieniu wymagającego rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego, wyklucza w zasadzie oczywistą zasadność skargi.

Sąd Najwyższy nie dostrzega przy tym innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej powoda do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.). Stąd też, w świetle art. 398⁹ § 1 k.p.c. brak podstaw do przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej powoda.

Odnosnie natomiast do skargi kasacyjnej pozwanego Sąd Najwyższy wskazuje, że zgodnie z uchylonym z dniem 17 kwietnia 2016 r. przepisem art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k. (zob. ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2015 r., poz. 1634) praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów było godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. Pozwany podnosi, że istnieją zasadnicze wątpliwości, co do tego, czy przepis ten może być samodzielną podstawą nałożenia kary na przedsiębiorcę posługującego się postanowieniem wpisanym do rejestru, na skutek wyroku, który został wydany w postępowaniu prowadzonym przeciwko innemu przedsiębiorcy.

Sąd Najwyższy wypowiadał się już jednak o wykładni art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k. w świetle uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15 oraz wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie C-19/15, Biuro Podróży „Partner” przeciwko Prezesowi UOKiK. Już w samej uchwale z dnia 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15 znalazło się stwierdzenie, że „ograniczenie działania prawomocności wyroku

uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone wyłącznie do pozwanego przedsiębiorcy oznacza, że niekorzystne skutki tego wyroku kierowane są jedynie do tego podmiotu, który miał zapewnione prawo do wysłuchania w postępowaniu”.

Pogląd ten został rozwinięty w uzasadnieniu wyroku z dnia 7 marca 2017 r., III SK 1/15, w którym Sąd Najwyższy, po dokonaniu obszernej analizy dotychczasowego orzecznictwa w tym przedmiocie, wyjaśnił, że wpis postanowienia do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone działa na niekorzyść tylko i wyłącznie przedsiębiorcy pozwanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolony. Wpis taki nie działa na niekorzyść innych przedsiębiorców, nawet gdy stosują identycznie sformułowane postanowienia we wzorcach umów dotyczących tych samych stosunków prawnych. To z kolei oznacza, że stosowanie przez innego przedsiębiorcę postanowienia identycznego (tożsamego) z postanowieniem wpisanym do rejestru w sprawie przeciwko innemu przedsiębiorcy nie jest zachowaniem bezprawnym w tym sensie, że nie narusza art. 479⁴³ k.p.c. Zakres zastosowania zakazu, o którym mowa w art. 24 ust. 1 u.o.k.k. w zw. z art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k., zależy zatem od podmiotowego i przedmiotowego zakresu zakazu wykorzystywania postanowień wzorca umowy uznanych za niedozwolone w ramach abstrakcyjnej kontroli postanowień wzorców (art. 479⁴² w zw. z art. 479⁴³ k.p.c.).

Również w postanowieniu z dnia 7 marca 2017 r., III SK 13/15 Sąd Najwyższy przyjął, że stosowanie przez innego przedsiębiorcę postanowienia wpisanego do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. nie jest zachowaniem bezprawnym w rozumieniu art. 479⁴³ k.p.c. w związku z art. 24 ust. 1 u.o.k.k. i w konsekwencji nie jest praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k.

Sąd Najwyższy podkreśla, że koncepcja rozszerzonych skutków wpisu postanowienia wzorca do rejestru postanowień niedozwolonych, a więc obejmujących także przedsiębiorców, którzy nie brali udziału w postępowaniu o uznaniu postanowienia tego wzorca za niedozwolone, nie jest sprzeczna z prawem unijnym. Jednak wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie

C-119/15 nie oznacza, że prawo unijne nakazuje przyjęcie szerokiego skutku wpisu postanowienia do rejestru. Kwestia ta została pozostawiona prawodawcy krajowemu. Dokonując interpretacji uregulowań krajowych Sąd Najwyższy przyjął stanowisko wyrażone w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15, opowiadając się za koncepcją jednokierunkowej prawomocności rozszerzonej, nieobejmującej wszystkich przedsiębiorców stosujących postanowienie tej samej treści normatywnej, co pozwany w sprawie, w której wydano wyrok uznający dane postanowienie za niedozwolone.

Zagadnienie prawne, sformułowane przez pozwanego jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zostało już zatem przez Sąd Najwyższy rozstrzygnięte. Sąd Najwyższy w niniejszym składzie nie dostrzega przy tym okoliczności przemawiających za odstępieniem od linii orzeczniczej wytyczonej wyrokiem z dnia 7 marca 2017 r., III SK 1/15 i postanowieniem z dnia 7 marca 2017 r., III SK 13/15.

Według Sądu Najwyższego, nie ma przy tym innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej pozwanego do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. odmówił przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania oraz na podstawie art. 100 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania kasacyjnego.